

Arxiu parroquial de Salelles

Sant Salvador de Guardiola

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Plaça de Salelles
Alçada: 294

Coordenades:

Latitud: 41.70178
Longitud: 1.78602
UTM Est (X): 398992
UTM Nord (Y): 4617378

Classificació

Número de fitxa 08098-434
Àmbit: Patrimoni documental
Tipologia Fons documental
Estil / època: Modern Contemporani
Segle XVI-XXI
Estat de conservació Bo
Protecció Física
Observacions protecció: Local tancat
Accés Restringit
Ús actual: Sense ús
Titularitat Pública
Titular: Bisbat de Vic. Carrer Santa Maria, núm. 1; 08500 - Vic.

Fitxes associades:

[Església parroquial de Sant Sadurní de Salelles](#)

[Rectoria de Salelles](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa: dj., 21/04/2016 - 02:00

Descripció

Arxiu de la parròquia de Salelles, conservat a l'edifici de la Rectoria, que consta d'un volum reduït de documentació, ja que ha patit diverses destruccions. Pel que fa a sacramentals, es conserva un llibre de baptismes, casaments i defuncions (1582 - 1600), un llibre de confirmacions (a partir de 1919), un llibre supletori de baptismes (a partir de 1914), un llibre supletori de matrimonis (a partir de 1940), un llibre original de defuncions (a partir de 1939), un llibre original de baptismes (a partir de 1939) i els llibres posteriors i més recents corresponents als sacramentals.

També es conserven dos llibres de la confraria del Roser (segle XIX), dues caixes amb documentació diversa de l'antic govern municipal i ajuntament de Salelles (1600-1840), una consuetat del segle XIX, una consuetat de rector Brunet (1818) i un altre llibre de consuetes (principi del segle XX). També es conserven documents d'una visita pastoral de 1940.

Observacions:

(Continuació Història).

En la seva "història de la parròquia de Salellas", mossèn Llogari TORRUELLA (1859: 24-35) elabora el rectorologi que comença l'any 1390, amb Berenguer Llovet (Berengario Lupeti) i continua ininterrompudament fins mitjan segle XIX. Segons consta en el document de nomenament del primer rector conegut, B. Lupeti, l'església de Salelles posseïa unes terres des de molt antic anomenades les Guitardes. L'any 1396, s'establiren en emfiteusi a favor de Guillem Gomà, del mas Gomà (avui Tatjé, a Salelles) i es canviaren els tractes (FARGAS, 2012: 24). Més endavant, al s. XVII, quan la família Tatjé va ocupar aquest mas els tractes es van refer. Els s.XVI-XVII són els de més esplendor de la parròquia. A inicis del s.XVII es va construir la capella del Roser, i el 1621 es signava el contracte per construir el retaule que l'havia d'ornar. Aquest moment s'aprofità per reestructurar l'església. També en aquest moment es van portar a terme les principals obres a l'església: reformes a la nau i capelles laterals.

L'any 1756 un decret del bisbe de Vic ordenava la unió de la parròquia de Sant Joan de Vilatorrada a la de Salelles, fet que va motivar un plet pel desacord dels de Vilatorrada, que finalment van aconseguir que el decret fos anul·lat, el 1799, i mantenir així la condició de parròquia independent. Més endavant, amb motiu de la reorganització parroquial de mitjan segle XIX la parròquia veïna de Vallformosa va ser suprimida i agregada a Salelles, però l'arranjament no es va fer efectiu fins el 1877. Aquest any la parròquia de Salelles era classificada com a parròquia rural del primera classe, i se li van agregar diverses cases de la de Manresa. El nombre de feligresos es va triplicar, incorporant-hi masos com les Ferreres, el Suanya, l'Oller o el mas i raval Bon Plantat. Amb aquesta nova divisió parroquial (vigent actualment) la meitat de la parròquia pertany al municipi de Sant Salvador de Guardiola i l'altra meitat a Manresa.

Salelles va perdre la seva independència com a municipi l'any 1840. Amb la nova organització municipal iniciada uns anys abans, el 1833, el poble s'incorporà al municipi de Sant Salvador de Guardiola. Cal dir que, en absència d'un ens administratiu fort, la parròquia de Salelles ha exercit tradicionalment la funció d'aglutinar un nucli rural amb identitat pròpia, i va impulsar diverses iniciatives d'interès comunitari: el 1879 la parròquia posava en funcionament l'ensenyament gratuït per a nens i nenes dins de la Congregació de Maria Immaculada, Sant Lluís i Santa Filomena, el 1879 s'inaugurava un nou cementiri, finançat per subscripció parroquial. En aquesta època també existia un Montepio de socors mutus emparat per la parròquia, i el 1918 es va crear el Sindicat Agrícol Catòlic, embrió del futur Celler Cooperatiu de Salelles, fundat el 1926.

Pel que fa a l'arxiu parroquial, cal dir que l'any 1811 aquest es va veure afectat per l'incendi que l'Exèrcit napoleònic va perpetrar sobre la ciutat de Manresa. Entre les cases afectades hi havia la del rector de Salelles, on guardava l'arxiu de la parròquia. Es diu que en el moment de l'incendi el rector portava a sobre dos llibres de la confraria del Roser, per això s'han pogut conservar. Durant la Guerra Civil de 1936 també es van destruir alguns llibres i documents de l'arxiu. Actualment l'arxiu es troba en procés de classificació.

Història

El lloc de Salelles, situat dins l'antic terme de Manresa, és esmentat per primera vegada l'any 961 en documents de Sant Benet de Bages, concretament en una afrontació de la Vallformosa. L'església apareix citada el 1053, i amb la categoria de parròquia es troba documentada entre el 1025 i el 1050, i confirmada en una relació de parròquies anterior al 1154. A l'entorn de l'església es documenten el cementiri (1119) i una sagrera (1131). L'església formava part de la dotació de la Seu de Manresa, i el paborde d'aquesta canònica en tenia el patronatge i era qui nomenava els rectors. En l'aspecte civil existeix una certa confusió. Antoni Pladevall sosté que era una quadra autònoma i estava sota el domini reial; o sigui que era el veguer del Bages el que hi exercia la jurisdicció plena. Tanmateix, sense desmentir aquesta autonomia com a quadra, en un treball de Marc Torras sobre la pabordia de la Seu de Manresa queda clar que el paborde exercia com a senyor jurisdiccional i tenia a les seves ordres un batlle a Salelles, que a principis del segle XIV era Felip Prat (TORRAS, 2015). A part de la Seu de Manresa, el monestir de Santa Cecília de Montserrat des del segle X tenia possessions també a la parròquia de Salelles, cedides per diversos fidels. Entorn del segle XIV l'antic terme de la ciutat de Manresa va disgregar-se i diferents pobles de la perifèria, com Santpedor o Sant Fruitós de Bages, van esdevenir independents. Aquest va ser també el cas també de Salelles, tot i que no està del tot clar si fou en aquest moment o una mica més endavant. Un altre moment important és a finals del segle XVI. El 1582, després del Concili de Trento, la Seu de Manresa va perdre la facultat de nomenar els rectors de Salelles, que va passar al bisbe de Vic juntament amb la facultat de cobrar la part dels delmes i primícies. El 1592 el papa Climent VIII suprimí les canòniques regulars catalanes i, segons alguns autors han suggerit, aleshores la jurisdicció de Salelles podria haver passat a la Corona definitivament (GÓMEZ, 1988: 422). En tot cas, aquest podria ser un nou punt d'inflexió en què es confirmés la independència municipal de Salelles. De fet, els pocs documents que es conserven pertanyents a l'arxiu municipal de Salelles comencen entorn del 1600. Com a mínim des del segle XIV Salelles comptava amb un batlle i dos jurats que exercien la jurisdicció civil immediata, cosa que va perdurar fins a principis del segle XIX.

Els rectors de Salelles, però, no residien a la parròquia, sinó que tenien la seva casa a Manresa. L'any 1692 els feligresos van exigir que el capellà, en aquell moment Andreu Bertran, anés a viure a la parròquia, però el rector, al seu torn, argumentava que els feligresos tenien l'obligació de satisfer la còngrua per assegurar el seu manteniment. Aquest any les parts van arribar a un acord de bones intencions, però que no va arribar a fer-se efectiu. Sembla que la casa rectoral es trobava en mal estat i no era habitable. El 1729 la disputa per la còngrua es va revifar i el rector, aleshores Francesc Casadesús, va guanyar un plet, però això tampoc serví de res. L'any 1734 Francesc Farreras determinà cedir al rector la casa contigua al temple que s'anomenava Casa de l'Obra o de la Lluminaia amb la condició que el rector l'habités. La casa, però, s'havia de reconstruir i, enmig de diversos plets pels drets de la parròquia que havien d'assegurar el manteniment de l'habitatge, la qüestió de la casa rectoral va quedar encallada fins a principis del segle XIX. Es va fer efectiva el 1826, quan s'hi instal·là el rector. Tot i això, la casa es trobava en mal estat fins que a mitjan segle XIX el rector Llogari Torruella hi va fer obres: va afegir-hi la meitat sud, per la qual cosa es va cobrir l'absis romànic amb un de totxo. També s'hi construí una cisterna (TORROELLA, 1859). (Continua a Observacions)

Bibliografia

Anònim (1918). "La parroquia de Salellas y su Fiesta Mayor", Revista Ilustrada Jorba, núm. 114. Manresa. Desembre 1918. P. 95.
MEDINA CAÑELLAS, Immaculada (1992). Salelles, un desconegut del Bages (treball inèdit dipositat a l'Arxiu Comarcal del Bages).

TORRUELLA, Llogari (1959). Historia de la parroquia de Salellas (Manuscrit inèdit).

